

УДК. 351.851 (854)

ПУГАЧ Андрій Миколайович,

д-р наук з держ. упр., доц., проф. каф. сільськогосподарських машин Дніпропетр. держ. аграрно-економічного ун-ту

РАДІОНОВА Тетяна Олександрівна,

аспірант Дніпропетр. держ. аграрно-економічного ун-ту

ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ОСВІТУ В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Аналізується та узагальнюється нормативно-правове забезпечення, що регламентує процедуру визнання іноземних документів про освіту в Україні в контексті становлення єдиного європейського простору. Підкреслюється необхідність розробки та встановлення самостійного автономного діючого механізму нострифікаційної процедури освітніх документів у кожному ВНЗ окремо.

Ключові слова: система вищої освіти, освітні документи, академічна мобільність, нострифікація, інновації, освітньо-професійні кваліфікації.

Puhach A. M., Radionova T. O. Recognition of foreign documents on education in Ukraine: normative legal supply

Relevance of the given publication is conditioned by the increase of academic mobility possibilities and the requirements to the academic degree certificates against the backdrop of innovative changes of the system of higher education, its quality, structure and the system of educational and professional qualifications in Ukraine. The article deals with analysis and generalization of the regulatory support that regulates the recognition procedure of foreign degree certificates in Ukraine in the context of formation of the Single European Area.

The necessity of development and establishment of the functionally-independent mechanism of nostrification procedure of degree certificates in each university separately is stressed.

Key words: system of higher education, degree certificates, academic mobility, nostrification, innovations, educational and professional qualifications.

Постановка проблеми. Останні десятиріччя в контексті становлення єдиного європейського простору відбувається модернізація та інноваційна реформація системи вищої освіти в Україні, а також структури й системи освітньо-професійних кваліфікацій. А це вимагає удосконалення й виведення інноваційно-прогресивного механізму процедури визнання освітніх документів як однієї зі складників освіти, який буде чітко відповідати вимогам сьогодення. Адже академічна мобільність освітньо-професійних знань, яка саме і відбувається на підґрунті документів про отриману освіту, є актуальною дійсністю в контексті впровадження й становлення Болонського процесу в Україні.

Для вирішення проблем входження системи вищої освіти в європейській простір у травні 2005 р. розроблено чіткий план дій для реалізації основних принципів розвитку та інноваційних змін у системі вищої освіти України згідно з основними положеннями Болонського процесу. А 13 липня 2007 р. наказом Міністерства освіти і науки України (МОН) України затверджено «План дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року». План включав такі дії: повноцінне функціонування єдиного спроможного простору на ґрунті узагальнення до європейських стандартів освітрянської й наукової діяльності; адаптація системи вищої освіти України до узагальнених стандартів, основних принципів та нормування європейського простору вищої освіти; забезпечення соціально спроможного змісту та якості вищої освіти, яка насамперед надає можливості випускникам вищих навчальних закладів формувати фахову кар'єру відповідно до сучасних загальнолюдських міжнародних цінностей [3]. Основною метою плану є підготовка висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, як на національному, так і на світовому ринках праці. Це зумовило актуальність такого явища, як академічна мобільність.

Мета статті – проаналізувати чинне українське законодавство, яке регламентує проведення нострифікаційної процедури іноземних освітніх документів.

Виклад основного матеріалу. Процес академічної мобільності – зворотний процес, а тому важливим постає питання не тільки визнання українських дипломів у світовому просторі, а й установлення еквівалентності й використання отриманих за кордоном освітніх кваліфікацій за призначення в Україні.

Процедура визнання документів про освіту (нострифікація) має за мету забезпечити права українських та іноземних громадян, які отримали освіту за кордоном, на академічне визнання, тобто на вступ на програми вищої освіти або завершення навчання за певним етапом та доступ до PhD; а також на професійне визнання: отримання дозволу на професійну діяльність чи право використовувати певне професійне звання в Україні. Нострифікація здійснюється в індивідуальному порядку шляхом встановлення еквівалентності освітньому або освітньо-професійному державному стандарту кваліфікаційних рівнів освіти в Україні академічних, фахових і освітніх прав отриманого документа.

Процедура визнання в Україні іноземних документів про освіту здійснюється у повній відповідності до Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні, підписаної від імені України в м. Лісабон (Португалія) 11 квітня 1997 р та ратифікованої відповідним законом України 3 грудня 1999 р. Ця конвенція, беручи до уваги конвенції Ради Європи та ЮНЕСКО з питань академічного визнання, вивела основні визначення процедури визнання, встановила компетенції органів визнання та головні принципи, що стосуються оцінки кваліфікацій, зафіксувала визначення кваліфікацій, що надають доступ до вищої освіти, та кваліфікацій з вищої освіти, а також кваліфікацій, присуджених біженцям, переміщеним особам та особам, які перебувають у ситуації біженців, акумулювала інформацію про оцінку вищих закладів і програм, визначила інформацію з питань визнання й обґрунтувала основні механізми застосування цієї конвенції в подальшій роботі [4]. Рекомендації Лісабонської конвенції враховано в порядку, який регламентує проведення процедури визнання іноземних документів про освіту в Україні сьогодні.

Порядок, за яким відбувається процедура визнання документів про освіту, отриманих за кордоном, постійно потребує реформування відповідно до Закону

України «Про вищу освіту», який інноваційно змінюється згідно з входженням України до єдиного європейського простору та вимог часу. Чинним нормативно-правовим актом, який регулює на сьогодні механізм проведення процедури визнання в Україні документів про освіту, є наказ Міністерства освіти і науки України № 504 від 5 травня 2015 р., зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 травня 2015 р. за № 615/27060. У цьому наказі узагальнено й введено в дію «Порядок про визнання в Україні документів про середню, середню професійну, професійну освіту, виданих навчальними закладами інших держав». Порядком визнання встановлено чинний механізм процедури визнання в Україні іноземних документів про освіту, а саме: вказані загальні положення механізму процедури визнання, обґрунтовані компетентні органи, які мають право проводити процедуру визнання, визначений порядок необхідних дій, етапи та результати проведення процедури визнання, встановлена процедура прийняття нострифікаційного висновку (у тому числі і причини прийняття рішення про відмову) та оформлення і надання свідоцтва про визнання, також сформульований порядок обліку свідоцтв про визнання і їх реєстрацію в електронному журналі, описана процедура перегляду і оскарження результатів у разі незгоди власника документа з результатами процедури визнання, зафіксована процедура визнання кваліфікацій біженців та осіб, прирівняних до них [2].

Зазначимо, що згідно з цим порядком процедуру нострифікації освітніх документів значно спрощено: розмежовано документи, які можуть не проходити через архаїчну процедуру порівняльного аналізу. Як зазначила начальник Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Ганна Новосад, коментуючи підписаний нею порядок, він суттєво спрощує процедуру визнання дипломів, виданих у найкращих університетах світу, а також країнами, що входять до складу Організації економічного співробітництва та розвитку [1]. Ця організація об'єднує найрозвиненіші країни світу, які мають високий рівень освіти. Адже згідно з Болонським процесом українська система освіти спрямована сьогодні на підвищення якості вищої освіти, масштабну підготовку висококваліфікованих фахівців та ефективний розвиток людського капіталу.

Також однією з новацій є те, що надано право визнавати еквівалентність документів про освіту не лише в МОН України, а й у вищих навчальних закладах, якщо ця процедура необхідна для встановлення відповідності для продовження

навчання в конкретному навчальному закладі. Це відповідає інноваційним змінам української вищої освіти в контексті становлення Болонського процесу та єдиного європейського простору, а саме підвищенню автономії вітчизняних ВНЗ. І це значно спростило проходження нострифікаційної процедури та сприяло підвищенню академічної мобільності.

Слід також не забувати, що на ВНЗ покладено разом із повноваженнями на проведення процедури визнання також відповідальність за коректність прийнятих рішень та їх відповідність нормам міжнародних і національних нормативно-правових актів, які використовуються в процедурі визнання іноземних документів про освіту:

- Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII [6];
- Закон України «Про захист персональних даних» від 30 вересня 2015 р. № 2297-17;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Питання національного інформаційного центру академічної мобільності» від 31 серпня 2011 р. № 924 [5];
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» від 12 серпня 2015 р. № 579;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання визнання в Україні дипломів про присудження наукових ступенів» від 22 липня 1999 р. № 1329;
- наказ МОН «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту» від 5 травня 2015 р. № 504;
- наказ МОН «Про затвердження Порядку визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах наукових ступенів» від 5 серпня 2016 р. № 952;
- наказ МОН «Деякі питання організації набору на навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства» від 1 листопада 2013 р. №1541 зі змінами від 6 жовтня 2017 р.;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341;
- конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабон, 11 квітня 2011 р. № 1341) [4];
- двосторонні угоди між Україною та іншими державами щодо взаємного визнання документів про освіту;
- угода про співробітництво в галузі освіти (Ташкентська угода);

- конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів;
- рекомендації Лісабонської конвенції.

Отже, починаючи роботу в межах академічної мобільності кожен ВНЗ повинен ознайомитися з чинним законодавством та встановити власний внутрішній порядок проведення процедури визнання іноземних документів про освіту для підтримки іміджу як власного навчального закладу, так і всієї системи освіти України. Але треба звернути увагу, що нововведення не зобов'язують обов'язкове самостійне проведення процедури визнання документів про освіту вищим навчальним закладом. Якщо навчальний заклад не має необхідного організаційно-технічного забезпечення та можливостей для проведення процедури визнання, він має змогу звернутися до Національного інформаційного центру академічної мобільності – ENIC Ukraine. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Питання національного інформаційного центру академічної мобільності» від 31 серпня 2011 р. це підприємство виконує функції інформаційно-консультаційного забезпечення для проведення процедури визнання документів Міністерством освіти і науки України [5]. У такому разі свідоцтво про визнання, яке видано безпосередньо МОН України, підтверджує академічні й професійні права власника документа, які діють не лише в певному обраному ВНЗ, а й у межах усієї країни.

Висновки.

1. Вхід системи вищої освіти України в єдиний європейський простір зумовило зростання попиту на академічну мобільність іноземних громадян для отримання або продовження освіти в Україні, а відповідно стимулювало інновації в нормативно-правовому забезпеченні, яке регламентує процедуру визнання набутих освітньо-професійних документів, отриманих за кордоном.

2. На сьогодні в Україні розроблено та налагоджено дієвий механізм процедури визнання іноземних документів про освіту, який постійно потребує інновацій згідно із новою редакцією Закону України «Про вищу освіту».

3. Надважливим сьогодні є розроблення та встановлення самостійно діючого механізму процедури визнання документів про освіту в кожному ВНЗ України окремо, що відповідатиме вимогам становлення та реформування системи вищої освіти в контексті входження в єдиний європейській освітянській простір та сприяння академічної мобільності сьогодення.

Список використаних джерел

1. **Європейський** простір вищої освіти та Болонський процес : навч.-метод. посіб. / уклад. : Т. М. Димань, О. А. Боньковський, А. Г. Вовкогон. – Одеса : НУ «ОМА», 2017. – 106 с.
2. **Конвенція** про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні від 11 квіт. 2011 р. № 1341, м. Лісабон, Португалія. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_308.
3. **Деякі** питання визнання в Україні іноземних документів про освіту : наказ Міністерства освіти і науки України від 5 трав. 2015 р. № 504. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0615-15/conv>.
4. **В Україні** спростили процедуру нострифікації дипломів. – Режим доступу : <https://life.pravda.com.ua/society/2015/07/1/196541>.
5. **Про вищу** освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. **Питання** національного інформаційного центру академічної мобільності : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 серп. 2011 р. № 924. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/924-2011-%D0%BF>.

List of references

1. **Yevropeyskiy** prostir vyshchoi osvity ta Bolonskiy protses : navch.-metod. posib. / uklad. : Т. М. Dyman, О. А. Bonkovskiy, А. Н. Vovkohon. – Одеса : НУ «ОМА», 2017. – 106 с.
2. **Konventsiiia** pro vyznannia kvalifikatsii z vyshchoi osvity v yevropeiskomu rehioni vid 11 kvit. 2011 r. № 1341, m. Lisabon, Portuhaliia. – Rezhym dostupu : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_308.
3. **Deiaki** pytannia vyznannia v Ukraini inozemnykh dokumentiv pro osvitu : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 5 trav. 2015 r. № 504. – Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0615-15/conv>.
4. **V Ukraini** sprostyly protseduru nostryfikatsii dyplomiv. – Rezhym dostupu : <https://life.pravda.com.ua/society/2015/07/1/196541>.
5. **Pro vyshchu** osvitu : Zakon Ukrainy vid 1 lyp. 2014 r. № 1556-VII. – Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. **Pytannia** natsionalnoho informatsiinoho tsentru akademichnoi mobilnosti : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31 serp. 2011 r. № 924. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/924-2011-%D0%BF>.